

ที่ นร ๑๑๑๗/๑๗๑๖

สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
๑๒๔ อาคารพญาไทพลาซ่า ถนนพญาไท กทม. ๑๐๕๐๐

๒

ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

เรื่อง ความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เรียน นายกรัฐมนตรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เกี่ยวกับ
“ กระบวนการรับจำนำข้าว ”

ด้วยสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้พิจารณาเห็นว่า ข้าวเป็นพืชที่มีความสำคัญต่อชีวิต และความเป็นอยู่ของคนไทย ซึ่งเกี่ยวข้องกับเกษตรกร ผู้ปลูกข้าวประมาณ ๑๖ ล้านคน สามารถสร้างผลผลิตเพื่อการบริโภคภายในประเทศและส่งออก สร้างรายได้เข้าประเทศประมาณ ๗๑,๔๘๒ ล้านบาท แต่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวยังต้องเผชิญกับปัญหาราคาข้าวตกต่ำมาโดยตลอด ทำให้รัฐบาลต้องใช้มาตรการจำนำข้าวเพื่อช่วยเหลือ ปัจจุบันผลผลิตข้าวนาปี ปีการเพาะปลูก ๒๕๕๖/๕๗ กำลังทยอยออกสู่ตลาด รัฐบาลได้ออกมาตรการรับจำนำข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรเช่นเคย สภาที่ปรึกษาฯ จึงได้หยิบยกประเด็นเรื่องกระบวนการรับจำนำข้าวขึ้นมาพิจารณาศึกษา

สภาที่ปรึกษาฯ ในคราวประชุมครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๖ เมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๖ ได้พิจารณาผลการศึกษาดังกล่าว และมีมติให้เสนอความเห็นและข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี เกี่ยวกับ “ กระบวนการรับจำนำข้าว ” ดังมีรายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และใคร่ขอทราบผลการพิจารณาในโอกาสแรกด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นายอนันท์ ปันยารชุน)

ประธานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

โทร. ๐ - ๒๖๑๒ - ๙๑๕๙

โทรสาร ๐ - ๒๖๑๒ - ๙๑๕๒

ความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาฯ เกี่ยวกับกระบวนการรับจำนำข้าว

1. ความเป็นมา

สืบเนื่องจากปี 2545 คณะทำงานการเกษตรและสหกรณ์ สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จัดสัมมนา 4 ภาค เพื่อระดมความคิดเห็นจากเกษตรกร โดยภาคเหนือ จัดที่จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างวันที่ 25-26 กุมภาพันธ์ 2545 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดที่จังหวัดขอนแก่น ระหว่างวันที่ 5-6 มีนาคม 2545 ภาคใต้ จัดที่จังหวัดพัทลุง ระหว่างวันที่ 25-26 มีนาคม 2545 ภาคกลาง จัดที่จังหวัดนครนายก ระหว่างวันที่ 8-9 เมษายน 2545 และจัดสัมมนาวาระแห่งชาติที่สำนักงานสภาที่ปรึกษาฯ ในวันที่ 25-26 มิถุนายน 2545 การระดมความคิดเห็นจากเกษตรกร พบว่ามีประเด็นปัญหา 8 ประการ คือ 1) ปัญหาการจัดการที่ดินทำกิน 2) ปัญหาการจัดการน้ำเพื่อการเกษตร 3) ปัญหาราคาผลผลิตทางการเกษตร 4) ปัญหาหนี้สินเกษตรกร 5) ปัญหาการสหกรณ์ 6) ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 7) ปัญหาการประมง และ 8) ปัญหาการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในกระบวนการพัฒนา

ในปี 2546 คณะทำงานการเกษตรและสหกรณ์ ได้หยิบยกเอาประเด็นปัญหาที่สำคัญ 4 ประเด็น มาจัดสัมมนาเพื่อระดมความคิดเห็นในเชิงลึกใน 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ปัญหาที่ดินทำกินของเกษตรกร เรื่องร่างพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมและการบริหารจัดการที่ดินของรัฐ ของสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) 2) ปัญหาการประมง เรื่องพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ... 3) ปัญหาการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรอย่างเหมาะสม และ 4) ปัญหาราคาผลผลิตทางการเกษตร (เช่น ลำไย ข้าว และยางพารา)

จากการระดมความคิดเห็นของเกษตรกร 4 ภาคในเรื่องราคาผลผลิตลำไย สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ส่งความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีไปตั้งแต่วันที่ 13 มิถุนายน 2546 เนื่องจากผลผลิตลำไยจะกำลังออกสู่ตลาดในเดือนกรกฎาคม สำหรับปัญหาราคายางพาราขณะนี้เกษตรกรค่อนข้างพอใจ ทั้งในภาคใต้และภาคตะวันออก จึงไม่มีการหยิบยกประเด็นนี้ขึ้นมาเป็นข้อเสนอต่อคณะรัฐมนตรี ส่วนปัญหาราคาข้าว เกษตรกรได้อภิปราย และระดมความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง โดยประเด็นที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างมากคือ การแทรกแซงราคา โดยเฉพาะกระบวนการรับจำนำข้าว

2. วิธีการศึกษา

1. เชิญผู้แทนจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูล และเสนอแนวทางแก้ปัญหา ต่อคณะกรรมการเกษตรและสหกรณ์ สภาที่ปรึกษาฯ ดังมีรายนามต่อไปนี้

คุณ เดชา สุภวันต์	ผู้อำนวยการสำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร
คุณ รัตนา เสวตาสัย	ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมการผลิตข้าว กรมส่งเสริมการเกษตร
คุณ พรชัย เหลืองอ่อน	นักวิชาการพาณิชย์ 6ว. คณะกรรมการนโยบายข้าว
คุณ ชาญพิทยา นิมพิติ	หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมการผลิตข้าว กรมส่งเสริมการเกษตร
คุณ นลินรัตน์ สุภวันต์	เศรษฐกร 8 ว. สำนักงานวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
คุณ อภรณ์ คงสวัสดิ์	เศรษฐกร 8 ว. สำนักงานวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
คุณ ชัยพัฒน์ สหัสกุล	เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการค้าข้าว สินค้าเกษตรล่วงหน้า

2. เชิญผู้แทนจากหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูล และเสนอแนวทางแก้ปัญหา ต่อคณะกรรมการเกษตรและสหกรณ์ สภาที่ปรึกษาฯ ดังนี้

คุณ ปราโมทย์ วานิชานนท์	นายกสมาคมโรงสีข้าวไทย
คุณ ไตรรัตน์ อุดมศรีโยธิน	รองผู้จัดการทั่วไป บริษัท ซีพี อินเทอร์เน็ต จำกัด
คุณ วิชัย ศรีประเสริฐ	นายกสมาคมผู้ส่งออกข้าวต่างประเทศ
คุณ สุพจน์ วงศ์จริยธิดากาล	นายกสมาคมค้าข้าวไทย
คุณ วงษ์ศักดิ์ วิทย์สถาพจน์	ที่ปรึกษาสมาคมค้าข้าวไทย

3. จัดสัมมนาระดมความคิดเห็น จากเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และตัวแทนองค์กรเกษตรกร

4. ศึกษาเอกสารราชการ ข่าวสาร บทความต่างๆที่เกี่ยวข้อง

5. ประชุมคณะกรรมการเกษตรและสหกรณ์ สภาที่ปรึกษาฯ

6. ประชุมสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

3. สถานการณ์

สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีความเห็นว่าข้าวเป็นพืชที่มีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย ด้วยมีเกษตรกรที่ปลูกข้าวจำนวน 4 ล้านครอบครัว หรือประมาณ 16 ล้านคน ในปี 2546 มีพื้นที่เพาะปลูกข้าว ประมาณ 65.8 ล้านไร่ สามารถสร้างผลผลิตได้ประมาณ 26 ล้านตัน

ข้าวเปลือก หรือประมาณ 15.5 ล้านตันข้าวสาร ผลผลิตดังกล่าวนำมาใช้เพื่อการบริโภคภายในประเทศประมาณ 15 ล้านตันข้าวเปลือก หรือประมาณ 8.5 ล้านตันข้าวสาร และมีปริมาณการส่งออกในปี 2546 ประมาณ 7 ล้านตันข้าวสาร มีมูลค่าการส่งออกเป็นรายได้เข้าประเทศประมาณ 71,482 ล้านบาท (ตามเอกสารแนบ 1)

ในปีการเพาะปลูกนี้ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้คาดการณ์การเพาะปลูกข้าวนาปี ปี 2546/47 ว่าจะมีพื้นที่ปลูก 57.667 ล้านไร่ คาดว่าจะได้ผลผลิตรวมทั้งประเทศประมาณ 20.909 ล้านตันข้าวเปลือก เพิ่มขึ้นจากปีที่แล้ว 1.278 ล้านตันข้าวเปลือก หรือร้อยละ 6.5 โดยผลผลิตต่อไร่รวมทั้งประเทศเฉลี่ยไร่ละ 363 กิโลกรัม เพิ่มขึ้นจากปีที่แล้ว 18 กิโลกรัม หรือร้อยละ 5.2 ในส่วนของข้าวนาปีการเพาะปลูก 2546 คาดว่าจะมีเนื้อที่เพาะปลูกรวมทั้งประเทศ 8.634 ล้านไร่ หรือร้อยละ 14.97 ของพื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปี เพิ่มขึ้นจากปีที่แล้วประมาณ 0.2 ล้านไร่ คาดว่าจะได้ผลผลิตรวมทั้งประเทศ 5.955 ล้านตันข้าวเปลือก หรือร้อยละ 28.48 ของผลผลิตข้าวนาปี เพิ่มขึ้นจากปีที่แล้ว 0.331 ล้านตันข้าวเปลือก มีผลผลิตต่อไร่รวมทั้งประเทศเฉลี่ยไร่ละ 690 กิโลกรัม เพิ่มขึ้นจากปีที่แล้ว 23 กิโลกรัม หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.5 (ตามเอกสารแนบ 2)

ผลผลิตข้าวที่ออกสู่ตลาดพร้อมกันเป็นจำนวนมากในแต่ละปีได้ส่งผลให้ราคาข้าวเปลือกมีราคาตกต่ำ และส่งผลกระทบต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวทั่วประเทศ รัฐบาลจึงได้กำหนดมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรด้วยการรับจำนำข้าวเปลือกมาโดยตลอด ในปีการเพาะปลูกปัจจุบัน คณะกรรมการนโยบายข้าว (กนข.) กรมการค้าภายใน จึงได้กำหนดมาตรการรับจำนำข้าวนาปี ปี 2546/47 และข้าวนาปี ปี 2546 ไว้ดังนี้

มาตรการรับจำนำข้าวนาปี ปี 2546/47 เกษตรกรจะเริ่มเก็บเกี่ยวประมาณเดือนสิงหาคม 2546 เป็นต้นไป และจะเก็บเกี่ยวมากที่สุดในช่วงเดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม 2546 ประมาณ 15.597 ล้านตันข้าวเปลือก หรือร้อยละ 75 ของผลผลิตทั้งหมด คณะกรรมการนโยบายข้าว (กนข.) กรมการค้าภายใน ได้กำหนดระยะเวลาการรับจำนำข้าวนาปี ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2546 - 28 กุมภาพันธ์ 2547 (ภาคใต้รับจำนำ กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม 2547) กำหนดระยะเวลาการไถ่ถอน 3 เดือนนับจากเดือนที่รับจำนำ มีเป้าหมายในการรับจำนำรวม 9.0 ล้านตันข้าวเปลือก หรือร้อยละ 43.04 ของปริมาณข้าวนาปีที่ผลิตได้ทั้งหมด จำแนกเป็นข้าวเปลือกหอมมะลิ 5.0 ล้านตัน ข้าวเปลือกเหนียว 1.0 ล้านตัน และข้าวเปลือกเจ้านาปี 3.0 ล้านตัน โดยกำหนดราคารับจำนำข้าวเปลือกหอมมะลิตามชั้นคุณภาพ ให้มีราคาสูงขึ้นจากปีที่ผ่านมัตันละ 200 บาท ทุกชั้นคุณภาพ ส่วนข้าวเปลือกหอม ข้าวเปลือกเหนียว และข้าวเปลือกเจ้านาปีพันธุ์ไวแสง กำหนดราคารับจำนำเท่ากับปีก่อน สำหรับข้าวเปลือกเจ้านาปีพันธุ์ กข. ซึ่งเป็นข้าวไม่ไวแสง (เป็นพันธุ์เดียวกับการปลูกข้าวนาปี) ให้กำหนดราคารับจำนำเท่ากับข้าวเปลือกเจ้านาปี ปี 2546

มาตรการข้าวนาปรัง ปี 2546 เกษตรกรได้เก็บเกี่ยวเสร็จสิ้นแล้ว คณะกรรมการนโยบายข้าว (กนข.) กรรมการค้าภายใน ได้กำหนดระยะเวลาการรับจำนำข้าวนาปรัง ระหว่างวันที่ 20 มีนาคม – 31 กรกฎาคม 2546 (ภาคใต้รับจำนำ กรกฎาคม – กันยายน 2546) กำหนดระยะเวลาการไถ่ถอน 3 เดือน นับจากเดือนที่รับจำนำ มีเป้าหมายในการรับจำนำ 2 ล้านตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 33.58 ของผลผลิตข้าวนาปรังปีนี้ โดยกำหนดราคารับจำนำข้าวเปลือกนาปรัง 25 - 100% ความชื้นไม่เกิน 15% ไร่ที่ราคา 4,500 – 4,975 บาท/ตัน ผลการรวบรวมข้อมูล ณ วันที่ 5 กรกฎาคม 2546 พบว่า มีเกษตรกรขอใบรับรองสิทธิจำนวน 122,405 ราย คิดเป็นร้อยละ 32 ของเป้าหมาย มีเกษตรกรที่นำข้าวมาจำนำรวม 113,475 ราย หรือร้อยละ 93 ของเกษตรกรที่มาขอใบรับรอง ปริมาณข้าวที่นำมาจำนำมีจำนวนทั้งสิ้น 1,654,687 ตัน หรือร้อยละ 83 ของเป้าหมาย

4. ปัญหาการรับจำนำข้าว

มาตรการจำนำข้าวของรัฐบาลแม้จะช่วยเหลือเกษตรกรได้บางส่วน แต่ก็ยังมีปัญหาอีกบางประการที่รัฐบาลควรต้องแก้ไข ซึ่งมีดังนี้

1. ระเบียบและหลักเกณฑ์ของทางราชการไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติ

1.1 การรับจำนำข้าวมีความยุ่งยาก เพราะมีขั้นตอนมาก ทำให้ต้องใช้ระยะเวลานานในการรอคิวจำนำ

1.2 ระยะเวลาในการรับจำนำ และการไถ่ถอนสั้นเกินไป เป็นที่น่าสังเกตว่าช่วงที่เกษตรกรมีโอกาสซื้อคืน ราคาข้าวในตลาดจะมีราคาถูกลง แต่เมื่อหมดช่วงเวลาซื้อคืน ราคาข้าวในตลาดจะมีราคาแพง

1.3 กระบวนการรับจำนำข้าวจะทำให้โรงสีข้าวเร่งขายข้าวที่สะสมไว้ออกมาเพื่อรอรับข้าวใหม่ ทำให้ราคาข้าวในตลาดต่ำลง

2. อุปกรณ์ และเทคโนโลยีไม่เหมาะสม ขนาดเครื่องมือที่มีมาตรฐานในการวัดความชื้น และชั่งน้ำหนัก ทำให้เกษตรกรถูกตัดราคา

3. เกิดกระบวนการคอร์รัปชัน ข้าราชการบางคนร่วมมือกับพ่อค้าและโรงสีทำการรับจำนำข้าวเกินความจริงเอาสิทธิจำนำไปขายให้กับพ่อค้าหรือโรงสี รวมทั้งโกงข้าว โดยการเวียนเทียนนำข้าวที่จำนำจากโครงการเก่ามาเข้าจำนำใหม่อีกรอบ

4. การมีส่วนร่วมของเกษตรกร รัฐบาลไม่เปิดโอกาสให้เกษตรกร องค์กรเกษตรกร และสหกรณ์ผู้ผลิตข้าว มีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินการแก้ไขปัญหาในเรื่องการรับจำนำข้าว

5. การส่งเสริมการเพาะปลูก รัฐบาลไม่สนับสนุนความรู้ด้านเทคนิค เทคโนโลยีการผลิต การแปรรูป และการตลาด รวมทั้งข้อมูลข่าวสารให้กับเกษตรกร ทำให้เกษตรกรยังต้องพึ่งพากระบวนการรับจำนำอยู่เสมอ

6. การนำข้าวไปจุดที่รับจ๋านำมีความลำบาก เพราะเกษตรกรบางรายไม่มีรถที่จะขนส่งไป
ยังจุดรับจ๋านำ เกษตรกรต้องขนส่งข้าวออกมาจากนาไปจุดรับจ๋านำ ทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายมาก

5. ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ

เนื่องจากปัญหาการรับจ๋านำมีความเกี่ยวข้องกับรัฐบาล เกษตรกร และผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย
สภาที่ปรึกษาฯ จึงไม่เห็นด้วยกับมาตรการจ๋านำข้าว และไม่เห็นด้วยที่จะใช้เป็นนโยบายถาวรของ
ทุกรัฐบาล จึงขอเสนอข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะนโยบายเพื่อรองรับปัญหา และแก้ไขปัญหานี้
อย่างถาวร ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ดังต่อไปนี้

ระยะสั้น

รัฐบาลควรปรับปรุงกระบวนการจ๋านำข้าวในระยะสั้น โดยดำเนินการใน 2 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการจัดการ

1.1 รัฐต้องสร้างหลักเกณฑ์การปฏิบัติหน้าที่ของทางราชการ รวมทั้งระเบียบ และ
เงื่อนไขต่างๆ ให้มีความรัดกุม สอดคล้อง เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่ออำนวยความสะดวกต่อ
เกษตรกร โดยเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจ๋านำข้าว ได้แก่ ชกส. อคส. และอคก.

1.2 รัฐต้องแก้ปัญหาการคอร์รัปชันของข้าราชการ พ่อค้า และนายทุน เพื่อป้องกัน
การทุจริตในการปฏิบัติงาน

1.3 รัฐควรกำหนดระยะเวลาการรับจ๋านำ และการไถ่ถอนออกไปอย่างน้อย
ประมาณ 10 เดือน หรือเปิดให้มีการรับจ๋านำ และการไถ่ถอนอย่างเสรีไม่กำหนดระยะเวลา

2. ด้านการมีส่วนร่วมของเกษตรกร

2.1 รัฐต้องจัดให้ผู้แทนองค์กรเกษตรกรและสหกรณ์ มีส่วนร่วมในการดำเนินการ
การจ๋านำข้าวทุกระดับ ทุกขั้นตอน โดยต้องมีอำนาจและจำนวนเท่าเทียมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

2.2 รัฐต้องให้องค์กรเกษตรกร หรือสหกรณ์ มีส่วนร่วมในการดูแลรับผิดชอบ
เรื่องการตรวจสอบคุณภาพ ความชื้น การตลาด การแปรรูป และการรับจ๋านำ

2.3 รัฐต้องสนับสนุนงบประมาณในการจ๋านำข้าวโดยผ่านองค์กรเกษตรกร
สถาบันเกษตรกร และสหกรณ์โดยตรง เพื่อให้มีศูนย์รับจ๋านำข้าวของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน

2.4 รัฐต้องสนับสนุนให้องค์กรเกษตรกร หรือสหกรณ์ มีลานตากข้าว ไซโล
(ยุงฉาง) และโรงสีประจำตำบลอย่างทั่วถึง

ระยะยาว

รัฐบาลควรปรับปรุงกระบวนการจ๋านำข้าวในระยะยาว โดยดำเนินการ ดังนี้

1. รัฐต้องส่งเสริมให้ความรู้ เทคโนโลยี เทคนิค และการจัดการ เพื่อช่วยในการผลิต
การแปรรูป และการตลาด

2. รัฐต้องพัฒนาองค์กรเกษตรกร หรือสหกรณ์การเกษตรให้มีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์ของเกษตรกร โดยไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลของนายทุน นักการเมือง และระบบราชการ
3. รัฐต้องให้เกษตรกรเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างน้อยกึ่งหนึ่งเพื่อเป็นคณะกรรมการนโยบายข้าว (กนข.) หรือมีส่วนร่วมในหน่วยงานรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับภาคเกษตร
4. รัฐต้องเร่งขยายตลาดข้าวทั้งในประเทศ และต่างประเทศให้มากขึ้น โดยรัฐจะต้องเป็นผู้ประสานระหว่างองค์กรเกษตรกร และผู้ซื้อจากตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ